

Joanna Koczar

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
e-mail: joanna.koczar@wp.pl

Tatjana Verezubova

Białoruski Państwowy Uniwersytet Ekonomiczny, Mińsk
e-mail: verezubova@mail.ru

KOSZTY DZIAŁALNOŚCI ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ NA BIAŁORUSI I W ROSJI

OPERATING COSTS OF INSURANCE COMPANIES IN BYELORUSSIA AND RUSSIA

DOI: 10.15611/pn.2018.524.07

JEL Classification: M41, G22

Streszczenie: Przejście od gospodarki centralnie sterowanej do gospodarki wolnorynkowej spowodowało rozwój rynków ubezpieczeń w takich krajach, jak Białoruś i Rosja. Pomimo upływu czasu oraz stopniowej implementacji Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) rachunek kosztów i ich klasyfikacja na potrzeby rachunkowości i sprawozdawczości charakteryzuje się szczególnymi cechami. W przypadku Białorusi koszty te podlegają również szczególnym regulacjom prawnym. Powoduje to wątpliwości co do wiarygodności informacji prezentowanych w sprawozdaniach finansowych. Celem artykułu jest analiza różnic w klasyfikacji kosztów według standardów krajowych (Rosji i Białorusi) i klasyfikacji zgodnej z MSSF. Dokonano przeglądu literatury, ustawodawstwa tych krajów oraz analizy informacji sprawozdawczych dwóch wybranych zakładów. Jako metody badawcze zastosowano analizę i dedukcję.

Słowa kluczowe: zakład ubezpieczeń, koszty, rezerwy, świadczenia, normowanie.

Summary: The shift from a centrally controlled economy to a free market economy triggered the development of the insurance market in such countries as Byelorussia and Russia. Although some time has passed and the International Financial Reporting Standards (IFRS) are being gradually implemented, cost accounting and classification for the purposes of accounting and reporting have certain particular characteristics. In the case of Byelorussia these costs are also subject to special legal regulations. This gives rise to doubts regarding the credibility of the information disclosed in the financial statements. The objective of this article is to analyse the differences in cost classification made according to the national standards (Russian and Byelorussian) and according to the IFRS. The literature and legislation of these countries constitute the subject of research. The employed research methods include analysis and deductive reasoning. The case study is based on the reporting information of two selected companies.

Keywords: insurance company, expenses, provisions, benefits, standardisation.

1. Wstęp

Warunki życia społeczeństwa, warunki prowadzenia działalności gospodarczej, jak również działanie sił przyrody powodują, że współcześnie znacząco wzrasta rola organizacji ubezpieczeniowych, których rolą jest łagodzenie skutków losowych często nieprzewidywalnych zdarzeń. Wzrost znaczenia dla gospodarki zakładów ubezpieczeniowych z jednej strony jest spowodowany popytem na usługi ubezpieczeniowe, z drugiej jednak strony, co należy podkreślić, ten wzrost nie byłby możliwy, gdyby nie stopniowe zwiększanie potencjału finansowego przez takie podmioty oraz racjonalne wykorzystywanie tego potencjału.

Racjonalne wykorzystywanie zasobów wiąże się z problemem celowości ponoszenia kosztów związanych z prowadzeniem działalności przez analizowane podmioty. Występujące w praktyce różnych krajów różnice w podejściu do podziału kosztów oraz próby ograniczania ich wysokości przy pomocy wskaźników określonych przepisami prawa stanowiły asumpt napisania do tego artykułu. Celem artykułu jest analiza różnic w klasyfikacji kosztów ponoszonych przez zakłady ubezpieczeń według standardów krajowych obowiązujących w Rosji i na Białorusi w porównaniu z klasyfikacją zgodną z MSSF. Wybór krajów był podyktowany między innymi tym, że z jednej strony rynki ubezpieczeń zaczęły się w nich rozwijać w tym samym czasie, przynależnością do Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP) oraz odnotowanymi różnicami w ustawodawstwie. Dla realizacji celu dokonano przeglądu literatury, ustawodawstwa tych krajów oraz analizy informacji sprawozdawczych dwóch wybranych zakładów, co stanowiło podstawę do zbadania struktury i wysokości kosztów zaprezentowanych zgodnie z krajowymi standardami w porównaniu ze standardami międzynarodowymi. Jako metody badawcze zastosowano analizę i dedukcję.

2. Koszty zakładów ubezpieczeniowych i ich klasyfikacja

Prowadzenie działalności przez zakłady ubezpieczeniowe, a tym samym realizacja ich podstawowych funkcji, czyli przede wszystkim zapewnienie ochrony ubezpieczeniowej, wiąże się z koniecznością wykorzystania posiadanych przez nie zasobów, w tym finansowych. To z kolei implikuje konieczność określenia struktury ponoszonych kosztów, jak również ich uzasadnionej wysokości. Dotyczy to zarówno działalności operacyjnej prowadzonej przez takie podmioty, jak i działalności inwestycyjnej.

Problem kosztów ponoszonych przez różne podmioty, ich celowości i klasyfikacji był wielokrotnie omawiany przez różnych badaczy [Алтынникова, Яковлев 2007; Архипов 2010; Боронина, Хоминич 2010; Гаманкова 2005; Гварлиани, Балакирева 2004; Годин, Демидов Фрумина 2013; Кириллова 2014; Прокопенко, Панченко 2013; Но́нко 2014; Chluska 2009; Вереzubова 2015; Koczar 2013]. Wciąż jednak koszty ponoszone przez zakłady ubezpieczeń w krajach takich, jak

Rosja i Białoruś, nie zostały do końca zbadane. Dotyczy to zarówno ich klasyfikacji, teorii i praktycznych aspektów optymalizacji, jak i dostosowania rachunkowości i sprawozdawczości w tym obszarze do standardów międzynarodowych, a także zbadania ich szczególnych cech w warunkach gospodarczych występujących obecnie w Rosji i na Białorusi. Klasyfikacja kosztów ponoszonych przez zakłady ubezpieczeniowe, proponowana przez badaczy, w zależności od momentu ich poniesienia została przedstawiona na rysunku 1.

Rys. 1. Klasyfikacja kosztów zakładów ubezpieczeniowych według momentu poniesienia

Źródło: opracowanie własne.

Jak widać na rys. 1, biorąc pod uwagę moment poniesienia kosztów przez zakład ubezpieczeń, można je podzielić na cztery grupy. Pierwszą z nich stanowią koszty poprzedzające zawarcie umów ubezpieczeniowych z klientami, które w zasadzie stanowią nakłady na przygotowanie nowego produktu (lub produktów). Do drugiej należą koszty związane bezpośrednio ze sprzedażą danego produktu ubezpieczeniowego, ponoszone w momencie zawierania umowy oraz w czasie jej obowiązywania. Grupę trzecią stanowią te koszty, które występują w zakładzie ubezpieczeń w przypadku wystąpienia zdarzenia, którego ryzyko wystąpienia zostało ubezpieczone, lub koszty związane z zakończeniem umowy czy z powodu upływu terminu lub zerwa-

nia. Do ostatniej zaliczane są wszystkie inne koszty, które nie są ściśle związane z działalnością ubezpieczeniową, w tym bieżące koszty związane z prowadzeniem działalności, koszty finansowe i koszty związane z finansowaniem inwestycji.

Konkludując, taka klasyfikacja kosztów zakładów ubezpieczeniowych odzwierciedla celowość ich ponoszenia oraz kolejność podejmowania działań. Takie ujęcie sprawia, że koszty badanych podmiotów odzwierciedlają proces przygotowania i zawarcia umowy ubezpieczeniowej, jej realizację oraz inne elementy procesu biznesowego związane ze świadczeniem usług ubezpieczeniowych.

Przed zawarciem umowy ubezpieczeniowej, tj. przed sprzedażą produktu ubezpieczeniowego, zakład ubezpieczeń ponosi koszty wynajęcia biura, usług bankowych i telekomunikacyjnych, reklamy i innych działań związanych z promowaniem produktu. Ponosi również, między innymi, koszty związane z przygotowaniem umów (opracowanie ich warunków, praca aktuariuszy, przygotowanie wzorów dokumentów), opłaceniem ekspertów szacujących ryzyko i pracami konsultingowymi.

Największe koszty towarzyszą jednak zawarciu umowy, zarządzaniu umową w trakcie jej obowiązywania oraz wypełnianiu wynikających z niej zobowiązań. Są one związane z wynagradzaniem pracowników zakładu ubezpieczeń za zawarcie umowy, pobieraniem składek ubezpieczeniowych oraz obsługą ubezpieczonych. Do tej grupy należą również koszty związane z wypłatą prowizji na rzecz agentów i brokerów ubezpieczeniowych, wynagrodzenie pracowników zajmujących się procedowaniem umów, a także koszty zarządzania umową (koszty transportu, inkasa, badań lekarskich) i inne.

Główną pozycją w kosztach realizacji umów ubezpieczeniowych są wypłaty odszkodowań lub świadczeń. Do tej grupy należą koszty pokrycia szkód (opłacenie ratowników, ekspertów, detektywów, świadczeń medycznych, zobowiązań wynikających z regulacji prawnych itp.). Istotną pozycją kosztów są także odpisy na rezerwy tworzone przy uwzględnieniu przyszłych płatności za poniesione straty.

Wszystkie pozostałe koszty, które nie są ściśle związane z momentem zawarcia umowy ubezpieczeniowej, można przypisać do grupy innych. Obejmuje ona koszty inwestycyjne, takie jak na przykład wypłata wynagrodzenia instytucjonalnym uczestnikom rynku papierów wartościowych, zawodowo zajmującym się pozyskiwaniem i realizującą projektów inwestycyjnych, opłaty za usługi bankowe w zakresie obsługi rachunków bankowych (bieżących i specjalnych), różnice kursowe wynikające ze zmian kursów walut, w których zakład przyjął na siebie zobowiązania z tytułu umów ubezpieczeniowych itp. Do kosztów tych można również zaliczyć koszty administracyjne, inne wydatki i ponoszone straty, w tym kwoty podatków zapłaconych przez ubezpieczyciela, czy straty ponoszone w wyniku sprzedaży aktywów zakładu ubezpieczeń itp.

Klasyfikacja kosztów zakładów ubezpieczeniowych według kryterium celu poniesienia umożliwia podział kosztów na dwie zasadnicze grupy: koszty związane z finansowaniem działalności ubezpieczeniowej oraz koszty ponoszone w celu zapewnienia bezpieczeństwa funkcjonowania danego zakładu. Największą pozy-

cją kosztów zakładu ubezpieczeń jest wypłata odszkodowania i/lub świadczenia w związku z wystąpieniem zdarzenia, które było objęte umową ubezpieczenia. Kolejną ważną pozycją kosztów są odpisy na rezerwy ubezpieczeniowe. Środki te w przyszłości mają umożliwić wypełnienie zobowiązań wynikających z umów ubezpieczeniowych.

Wraz z wyżej wymienionymi rezerwami zakład ubezpieczeniowy tworzy, poprzez odpisy, fundusze na finansowanie działań prewencyjnych. W przypadku niektórych rodzajów ubezpieczeń, głównie obligacyjnych, tworzone są fundusze gwarancyjne, których środki pieniężne są zazwyczaj przekazywane do budżetu.

Przy wykonywaniu operacji reasekuracyjnych ubezpieczyciel ponosi koszty składek od reasekurowanego ryzyka, pokrywa część strat związanych z ryzykiem przyjętym do reasekuracji, prowizji i premii (bonusów).

Działalności inwestycyjnej zakładów ubezpieczeniowych również towarzyszą określone koszty, związane z realizacją projektów inwestycyjnych czy też odpisaniem w koszty różnicy między wartością nabycia a wartością nominalną papierów wartościowych, ujemnych różnic kursowych i innych.

Prowadzenie działalności ubezpieczeniowej jest niemożliwe bez ponoszenia odpowiednich kosztów operacyjnych. W zakładach ubezpieczeniowych są one definiowane jako koszty prowadzenia spraw. Ta grupa kosztów, w stosunku do ogółu kosztów ponoszonych przez zakłady ubezpieczeniowe, pod względem wartości zajmuje jedno z czołowych miejsc. Do kosztów tych zaliczane są zarówno takie koszty związane z prowadzeniem działalności, jakie ponoszą wszystkie inne przedsiębiorstwa, jak i te, które odzwierciedlają specyfikę działalności ubezpieczeniowej. Te ostatnie obejmują wydatki niezbędne do prowadzenia działalności ubezpieczeniowej: wypłaty prowizji dla agentów ubezpieczeniowych i brokerów (koszty akwizycji), wynagrodzenia ekspertów, rzeczoznawców, usług assistance i medycznych, koszty pozyskania danych statystycznych.

3. Koszty działalności ubezpieczeniowej na Białorusi a normy prawne

Udział kosztów prowadzenia działalności ubezpieczeniowej (w dosłownym tłumaczeniu: prowadzenia spraw ubezpieczeniowych) (dalej – RWD) w wartości wszystkich wydatków zakładów ubezpieczeń w Republice Białorusi jest stosunkowo niewielki – stanowi od 10 do 20% ich wartości. Mimo to koszty te odgrywają ważną rolę w organizacji działalności ubezpieczeniowej. Ta grupa kosztów w poszczególnych zakładach ubezpieczeniowych składa się z prawie pięćdziesięciu pozycji uwzględniających różne formy wynagradzania pracowników, koszty zarządzania, amortyzację środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, usługi konsultingowe, informatyczne, marketingowe, audytorskie i inne świadczone przez zewnętrzne podmioty. Dlatego nieprzypadkowo wartość RWD podlega obecnie, zgodnie z obowiązującym prawem, ograniczeniu [Об установлении норматива расходов № 28].

Wskaźniki ograniczające te koszty są zróżnicowane w zależności od form ubezpieczenia i niektórych ich rodzajów. Zostały one określone w następujący sposób:

1) dla zakładów ubezpieczeń zajmujących się ubezpieczeniami na życie koszty RWD nie mogą przekroczyć 12% otrzymanych składek ubezpieczeniowych,

2) dla pozostałych zakładów:

- koszty RWD nie mogą przekroczyć 35% otrzymanych składek z tytułu ubezpieczeń dobrowolnych,
- w przypadku ubezpieczeń obowiązkowych nie mogą przekroczyć 25% składek, z wyjątkiem obowiązkowego ubezpieczenia od nieszczęśliwych wypadków w przedsiębiorstwie i chorób zawodowych (dalej: OSNSPiPZ) oraz obowiązkowego ubezpieczenia (wspieranego przez państwo) upraw i hodowli zwierząt gospodarskich i drobiu (dalej: OSUSHKSiP), w przypadku których koszty te mogą stanowić maksymalnie 6% wartości składek.

Zgodność ponoszonych kosztów z założonymi normami podlega surowej kontroli. W przypadku przekroczenia przez zakład ubezpieczeń maksymalnego poziomu kosztów, musi on odprowadzić do budżetu w postaci grzywny kwotę stanowiącą równowartość kosztów poniesionych powyżej narzuconej normy. Dotyczy to każdego zakładu, niezależnie od tego, czy jest on prywatny czy państwowy.

Jak wykazała analiza aktów prawnych obowiązujących w sąsiednich w stosunku do Białorusi krajach (w tym w Rosji), omówione ograniczenia dotyczące kosztów RWD stosowane są jedynie na Białorusi. Nie stosuje się ich również w innych państwach. Przyjęty sposób ograniczania kosztów ponoszonych przez zakłady ubezpieczeń można zatem uznać za formę kontroli państwa. Należy również podkreślić, że może być stosowana jedynie na określonym etapie rozwoju rynku ubezpieczeń, w ograniczonym czasie. Stosowana obecnie na Białorusi procedura normowania kosztów prowadzenia działalności ubezpieczeniowej nie tylko ogranicza prawa zakładów ubezpieczeń do decydowania o przeznaczeniu wypracowanych środków, ale też nie uwzględnia w pełni warunków rynkowych, w jakich obecnie zarządza się takimi podmiotami. Na podstawie wyników przeprowadzonych badań można stwierdzić, że w ostatnich latach rynek ubezpieczeń na Białorusi rozwija się między innymi dzięki działalności inwestycyjnej (w lokalnej walucie odnotowano trzydziestokrotny wzrost przychodów z tej działalności w ciągu ostatnich 10 lat). Naturalnie osiągnięcie pożądanego wzrostu przychodów z działalności inwestycyjnej, a tym samym przychodów ogółem, wymaga ponoszenia dodatkowych kosztów, które jak łatwo wykazać, wiążą się bezpośrednio z prowadzeniem działalności ubezpieczeniowej. Tymczasem wartość kosztów prowadzenia tej działalności podlega ograniczeniu wskaźnikiem uwzględniającym jedynie przychody ze składek ubezpieczeniowych. Takie podejście w długim czasie może być przyczyną znaczącego ograniczenia rozwoju tego segmentu rynku.

Istotne ograniczenie kosztów zakładów ubezpieczeń stanowi również ustanowione prawnie ograniczenie wysokości wynagrodzeń pośredników ubezpieczeniowych. Wynagrodzenie agenta ubezpieczeniowego, osoby fizycznej, jako pracownika firmy

ubezpieczeniowej stanowi w przypadku obowiązkowych ubezpieczeń 7% wartości składek uzyskanych z danej umowy, a 4% w przypadku umów ubezpieczeniowych obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów. W przypadku ubezpieczeń dobrowolnych norma ta wynosi 20%, a w przypadku ubezpieczeń na życie – 12% kwoty składek ubezpieczeniowych.

Jeszcze bardziej ograniczone są wielkości wynagrodzeń agentów ubezpieczeniowych działających na podstawie umowy cywilnoprawnej. W przypadku umów dotyczących obowiązkowych ubezpieczeń wynagrodzenie nie może przekroczyć 5% wartości składek. Natomiast w przypadku ubezpieczeń dobrowolnych wartość wszystkich wynagrodzeń wypłaconych agentowi ubezpieczeniowemu nie może przekroczyć 25%, a brokerowi – 25% wartości składek od umów dotyczących ubezpieczeń „non life” i 12% w przypadku ubezpieczeń na życie.

Wymienione ograniczenia, wprowadzone przez ustawodawcę, stanowią pokłosie występujących wcześniej sytuacji, kiedy zakłady ubezpieczeń w pogoni za klientem potrafiły wypłacać nawet do 90% prowizji od wartości umowy, co doprowadziło do ich niewypłacalności. Wprowadzenie ograniczenia wysokości wynagrodzeń miało wyeliminować takie sytuacje na przyszłość.

Jak można zauważyć na podstawie tabeli 3, charakterystyczną cechą przyjętych na Białorusi zasad prowadzenia rachunku kosztów stanowi brak wyodrębnienia kosztów rozliczania zdarzeń ubezpieczeniowych. Jest to związane z omówionym wcześniej ustawowym ograniczeniem wysokości kosztów – zakłady ubezpieczeniowe starają się minimalizować takie koszty, aby uniknąć przekroczenia wskaźnika. Dążą do tego poprzez uwzględnianie w zapisach umów ubezpieczeniowych zasady, że kwota świadczeń obejmuje również wydatki związane z rozliczeniem danego zdarzenia. W konsekwencji ta istotna pozycja nie jest wykazywana w sprawozdaniu, chociaż konieczne jest informowanie użytkowników o jej wartości, co zapobiega zniekształceniu informacji o wypłaconych rekompensatach.

Zdaniem autorek, dalsze ograniczanie wysokości kosztów RWD w warunkach stosunkowo szybkiego w ostatnich latach rozwoju gospodarczego Białorusi wymaga przemodelowania podstawy obliczania wskaźników. Podstawę normowania szacowanych wydatków mogłaby stanowić wartość wpływów pieniężnych. Na wartość tę mogłaby się składać ogólna suma wpływów z tytułu składek ubezpieczeniowych i przychodów z inwestowania wolnych w danym okresie rezerw ubezpieczeniowych. Takie podejście pozwoliłoby uzasadnić wartość środków przeznaczanych przez zakłady ubezpieczeń na prowadzenie spraw ubezpieczeniowych, a tym samym zwiększyłoby wiarygodność samych zakładów, co niewątpliwie stanowi ich istotną potrzebę.

W pewnym stopniu taka zmiana prawa mogłaby przyczynić się do zwiększenia efektywności działalności inwestycyjnej takich podmiotów poprzez zmotywowanie zatrudnionych w nich osób do poszerzania i racjonalizacji portfela inwestycyjnego.

4. Koszty w rachunkowości zakładów ubezpieczeniowych według krajowych standardów Federacji Rosyjskiej i Republiki Białorusi a wymogi MSSF

Ze względu na swój charakter i cel poniesienia, koszty zakładów ubezpieczeniowych to część środków finansowych, które są wykorzystywane na bieżące i strategiczne potrzeby tych organizacji. W rachunkowości i sprawozdawczości finansowej są one odzwierciedlane w postaci różnych grup i pozycji kosztów ponoszonych przez zakłady ubezpieczeniowe w całym okresie ich działalności. Odzwierciedlają one zużycie zasobów, mające na celu prowadzenie działalności ubezpieczeniowej, wypłatę odszkodowań i świadczeń, oraz odpisy na rezerwy ubezpieczeniowe i inne. W zależności wymienionych kryteriów koszty te są zwykle grupowane w podziale przedstawionym w tabeli 1.

Tabela 1. Koszty zakładów ubezpieczeniowych

Rodzaj kosztu	Opis
1. Wypłaty z tytułu ubezpieczenia	Rekompensata strat powstałych w wyniku wystąpienia ubezpieczonego ryzyka
2. Odpisy na rezerwy ubezpieczeniowe i inne	Odpisy na techniczne i matematyczne rezerwy, fundusze działań prewencyjnych i fundusze gwarancyjne
3. Koszty działalności operacyjnej	Koszty wynagrodzeń, koszty administracyjne i biurowe, amortyzacja środków trwałych, usługi obce itp.
4. Inne	Wypłaty związane z reasekuracją, zwroty i prowizje związane z przyjęciem reasekuracji, ujemne różnice kursowe i inne

Źródło: opracowanie własne.

Przeprowadzona analiza krajowych aktów normatywnych, regulujących powołanie ksiąg rachunkowych, obowiązujących w Rosji [Положение о плане счетов бухгалтерского учета № 486-П; Отраслевой стандарт бухгалтерского учета № 491-П; Отраслевой стандарт бухгалтерского учета № 526-П] i na Białorusi [Об отдельных вопросах ведения бухгалтерского учета № 2; Инструкция № 188. (ред. от 29.09.2016); Об установлении норматива расходов № 28], regulujących sporządzanie sprawozdawczości finansowej przez zakłady ubezpieczeniowe, pozwala stwierdzić, że nie ma między nimi znaczących rozbieżności. Aby to sprawdzić, na potrzeby niniejszego artykułu dokonano porównania informacji o wynikach finansowych dotyczących działalności ubezpieczeniowej, ujętych w sprawozdaniach sporządzonych zgodnie z krajowymi standardami oraz zgodnie z wymogami MSSF. Podmiotami badania był jeden z zakładów ubezpieczeniowych prowadzących działalność w Federacji Rosyjskiej (tabela 2) i jeden prowadzący działalność w Republice Białorusi (tabela 3).

Tabela 2. Wybrane pozycje z raportu o wynikach finansowych zakładu ubezpieczeniowego prowadzącego działalność w Federacji Rosyjskiej (2017 r.)

Pozycja	Według krajowych standardów		Według MSSF	
	wartość (mln rosyjskich rubli)	udział kosztów w składkach ubezpieczeniowych (%)	wartość (mln rosyjskich rubli)	odchylenie
1. Składki ubezpieczeniowe z uwzględnieniem reasekuracji	+2680	–	+2587	–93
2. Zwiększenie wartości rezerw na nieotrzymane składki	–590	22	–572	+18
3. Odszkodowania z uwzględnieniem reasekuracji	–1259	46,9	–1165	+94
4. Przychody z subrogacji	+110	–	+16	–94
5. Zwiększenie rezerw na straty	–216	8,1	–147	+69
6. Koszty rozliczenia strat	–30	1,1	–30	–
7. Koszty powadzenia działalności ubezpieczeniowej, w tym:	– 405	15,1	–	–
– koszty akwizycji	–590	22	–590	–
– prowizje od reasekuracji	+139	–	+250	+111
– zmiana odroczonej kosztów i przychodów akwizycji	+ 46	–	+46	–
8. Odpisy od premii ubezpieczeniowych	–48	1,8	–48	–
9. Pozostałe przychody	+216	–	–	–216
10. Pozostałe koszty	–220	8,2	–	+220
11. Wynik na operacjach ubezpieczeniowych	238	–	347	+109

Źródło: opracowanie własne na podstawie [<https://guideh.com/raskrytie-informacii>] (12.05.2018)].

Jak wynika z tabeli 2, najistotniejszą pozycję kosztów rosyjskiego zakładu ubezpieczeniowego stanowią wypłaty z tytułu ubezpieczeń (47% zgromadzonych składek ubezpieczeniowych), odpisy na rezerwy ubezpieczeniowe (30,1%), jak również koszty zawarcia umów ubezpieczenia lub koszty akwizycji (22%). Sprawozdanie finansowe, zgodne z MSSF, generowane jest na podstawie skorygowanych danych księgowych wprowadzonych do systemu rachunkowości zgodnie z krajowymi standardami, co doprowadziło do zmniejszenia wartości wpłaconych składek ubezpieczeniowych o 93 mln rubli, jednak ze względu na jednoczesną zmianę innych pozycji wynik finansowy z operacji ubezpieczeniowych wzrósł i w konsekwencji, zgodnie z międzynarodowymi standardami, wyniósł 347 mln rosyjskich rubli. Główny wpływ na różnice między poszczególnymi badanymi pozycjami, których wartość

została ustalona według krajowych i międzynarodowych standardów, miało zastosowanie zdyskontowanych przepływów pieniężnych oraz wartości godziwej poniesionych kosztów.

Podobną analizę wybranych pozycji sprawozdawczych dla białoruskiego zakładu ubezpieczeń przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Wybrane pozycje z rachunku zysków i strat zakładu ubezpieczeniowego prowadzącego działalność w Republice Białorusi (2017 r.)

Pozycja	Według standardów krajowych		Według MSSF	
	wartość (mln białoruskich rubli)	udział kosztów w składkach ubezpieczeniowych (%)	wartość (mln białoruskich rubli)	odchylenie
1. Składki ubezpieczeniowe z uwzględnieniem reasekuracji	+463	–	+501	+38
2. Zwiększenie wartości rezerw na nieotrzymane składki	–26	5,6	–43	–17
3. Odszkodowanie z uwzględnieniem reasekuracji	–259	55,9	–277	–18
4. Przychody z subrogacji	–	–	9	+9
5. Zwiększenie rezerw na straty	–7	1,5	–30	–23
6. Koszty rozliczenia start	–	–	–1	–1
7. Koszty działalności ubezpieczeniowej, w tym:	– 112	24,2	–	+112
– koszty akwizycji	–	–	–23	–23
– prowizje od reasekuracji	+1	–	–	–1
– zmiana odroczonej kosztów i przychodów akwizycji	–	–	–	–
8. Odpisy od składek ubezpieczeniowych	–57	12,3	–	+57
9. Inne przychody	+13	–	–	–13
10. Inne koszty	–12	2,6	–	+12
11. Wynik z działalności ubezpieczeniowej	4	–	136	+132

Źródło: opracowanie własne na podstawie [<http://bgs.by> (12.05.2018)].

Dane ujęte w tabeli 3 świadczą o tym, że w Republice Białorusi główne koszty zakładu ubezpieczeń stanowią wypłaty z tytułu ubezpieczeń (w 2017 r. w badanym zakładzie stanowiły one około 56% wartości składek ubezpieczeniowych). Wysoki jest również udział odpisów na rezerwy i fundusze ubezpieczeniowe (19,4%). Kosz-

ty prowadzenia działalności ubezpieczeniowej wyniosły 24,2%, nie jest jednak znany poziom kosztów akwizycji, ponieważ zgodnie z krajowymi standardami koszty te nie są prezentowane w oddzielnej pozycji. Należy również podkreślić, że w przychodach z działalności ubezpieczeniowej nie są ujmowane przychody z subrogacji, które zaliczane są do pozostałych przychodów. Zgodnie z krajowymi standardami nie uwzględnia się również kosztów pokrycia strat poniesionych przez ubezpieczonych. W części zwiększają one dane o wypłatach na pokrycie szkód (głównie z powodów, które wyspecyfikowano w następnym podrozdziale niniejszego artykułu), a w pozostałej części zaliczane są do pozycji kosztów prowadzenia działalności ubezpieczeniowej.

5. Podsumowanie

Przeprowadzone badanie kosztów zakładów ubezpieczeń prowadzących działalność w Republice Białorusi i Federacji Rosyjskiej potwierdza występowanie ich specyficznych cechy związanych z charakterem branży ubezpieczeniowej. Odzwierciedlenie w rachunkowości i sprawozdawczości finansowej wielkości, struktury i dynamiki kosztów zakładów ubezpieczeń uwzględnia specyfikę państwa jako miejsca prowadzenia działalności. W ostatnich latach postępuje unifikacja obowiązujących zasad poprzez stopniowe wprowadzanie wymogów MSSF. Trwają również procesy, których celem jest poprawa kontroli nad wypłacalnością instytucji ubezpieczeniowych. Jednocześnie istnieje potrzeba zmiany metody normowania kosztów ponoszonych przez zakłady ubezpieczeń, tak aby celowo ponoszone koszty mogły być w całości powiązane z wielkością uzyskiwanych przychodów. Należy również podkreślić, że na obecnym etapie rozwoju białoruskiego rynku ubezpieczeń niemożliwe jest, z punktu widzenia władz, odejście od normowania kosztów, co stanowiłoby rozwiązanie przyjęte między innymi w Rosji.

Literatura

- Алтынникова И.В., Яковлев М.К., 2007, *Страховые резервы: порядок формирования. Бухгалтерский учет. Налогообложение.* – М. : Анкил.
- Архипов А.П. (2010), *Финансовый менеджмент в страховании.* – М. : Финансы и статистика : ИНФРА-М.
- Боронина Е.В., Хоминич И.П., 2010, *Особенности прогнозирования показателей для финансовой стратегии страховщика* – *Страховое дело.* – № 11. – С. 38-44.
- Верезубова Т.А., 2015, *Обоснование расходов на ведение дела страховых организаций на среднесрочную перспективу.* – *Вестн. Белорус. гос. ун-та.* Сер. 3.– № 1. – С. 40-45.
- Верезубова Т.А., 2015, *Финансовая стратегия страховых организаций в условиях развития национальной экономики.* – Минск : Белорус. гос. экон. ун-т,
- Гаманкова О.О., 2005, *Облік і аудит у страхових організаціях.* – Київ : Київ. нац. екон. ун-т.
- Гварлиани Т.Е., Балакирева В.Ю., 2004, *Денежные потоки в страховании.* – М. : Финансы и статистика.

- Годин А.М., Демидов С.Р., Фрумина С.В., 2013, *Страхование*. – М. : Дашков и К°.
- Кириллова Н.В., 2014, *Актуальные проблемы развития российского страхового рынка* // Вест. финансового ун-та. – № 1 (89). – С. 129-138.
- Прокопенко Ж.В., Панченко И.А., 2013, *Страховые резервы как объекты бухгалтерского учета страховых компаний: влияние условий риска* // Междунар. бух. учет. – № 9 (255). – С. 53-63.
- Chluska J., 2009, *Rozliczenia międzyokresowe kosztów w polityce rachunkowości przedsiębiorstwa*, [w:] Biadacz R. (red.), *Wybrane problemy teorii i praktyki rachunkowości*, WZPCz, Częstochowa, s. 129-137.
- Hońko S., 2014, *Rachunkowość ubezpieczycieli*, [w:] T. Kiziukiewicz (red.), *Rachunkowość jednostek sektora finansów publicznych i jednostek budżetowych*, PWE, Warszawa, s. 161-208.
- Koczar J., 2013, *Porównywalność informacji w raportach o społecznej odpowiedzialności biznesu*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 314, s. 52-63.

Akty prawne

- Инструкция о порядке и условиях образования страховых резервов страховых организаций, утв. Постановлением Министерства финансов Республики Беларусь от 17.12.2007 № 188 (ред. от 29.09.2016).
- Об отдельных вопросах ведения бухгалтерского учета, составления и представления бухгалтерской отчетности страховыми организациями и внесении изменений и дополнений в некоторые постановления Министерства финансов Республики Беларусь : Постановление Министерства финансов Респ. Беларусь, 11 янв. 2010 г., № 2.
- Об установлении норматива расходов на ведение дела для страховых организаций, утв. Постановлением Министерства финансов Респ. Беларусь 1 марта 2004 г., № 28.
- Отраслевой стандарт бухгалтерского учета «Порядок составления бухгалтерской (финансовой) отчетности страховых организаций и обществ взаимного страхования», утв. Центральным банком Российской Федерации 28.12.2015 г., № 526-П.
- Отраслевой стандарт бухгалтерского учета в страховых организациях и обществах взаимного страхования, расположенных на территории Российской Федерации, утв. Центральным банком Российской Федерации 04.09.2015 г., № 491-П.
- Положение о плане счетов бухгалтерского учета в некредитных финансовых организациях и порядке его применения. – Утв. Центральным банком Российской Федерации 02.09.2015 г., № 486-П.

Źródła internetowe

- <http://bgs.by> (12.05.2018).
- <https://guideh.com/raskrytie-informacii> (12.05.2018).
- www.minfin.gov.by (12.05.2018).